

NEMZETI KÖZSZOLGÁLATI EGYETEM

Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar

Hadtudományi Doktori Iskola

LÓDERER BALÁZS SZ. HADNAGY

A civil szervezetek szerepe, lehetőségei és korlátai, valamint az együttműködés mechanizmusai a civil-katonai együttműködésben

című PhD értekezés téziszfüzete

Témavezető:

Prof. dr. Padányi József mk. dandártábornok

Budapest

2014

1. A TUDOMÁNYOS PROBLÉMA MEGFOGALMAZÁSA

A civil szervezetek¹ és a Magyar Honvédség kapcsolatának kutatását 2006-ban kezdtem el. A CIMIC képesség Magyarországon akkor még kevésbé ismert fogalmával ekkor találkoztam először. A CIMIC angol mozaikszó a Civil-military co-operation-ből ered, és civil-katonai együttműködést jelent. Kezdetben a Magyar Honvédség Civil-katonai Együttműködési Központ (MH CKEK) parancsnokának és állományának segítségével körvonalazódott előttem, hogy mit jelent maga a CIMIC szó, valamint a kapcsolattartás a civil szereplőkkel, amelyért azóta is hálával tartozom nekik.

Doktori disszertációm címéül „*A civil szervezetek szerepe, lehetőségei és korlátai, valamint az együttműködés mechanizmusai a civil-katonai együttműködésben*” címet választottam. Maga a kutatás multidiszciplináris jellegű, hiszen témája miatt a hadtudomány mellett magába foglalja a szociológia, a pszichológia, a politológia és a közgazdaságtan ismereteit, valamint kitér a biztonsági kényszerekre, a katonai erő alkalmazásában bekövetkezett változásokra és a világrend markáns átalakulására. Mint látni fogjuk, maga az együttműködés is bizonyos keretek között mozog, így érdemes azokat a lehetőségeket és korlátokat feltárni, melyek között a CIMIC képességgel rendelkező parancsnok mozogni tud.

Hadtudományi szempontból már kutatott a CIMIC képesség témaköre, azonban a társadalomtudományok részéről teljes újdonságnak mondható, hiszen kevés olyan tudós létezik a civil életben, aki valamilyen módon kapcsolatban áll a fegyveres szervekkel.² Magyarországon ez a jelenség a professzionális haderőre való áttérés óta fokozottan jelentkezik, hiszen korábban a sorozott haderőnek a társadalom férfi tagjai – a fizikálisan arra alkalmas része – valamilyen formában majdnem teljes egészében részesei voltak. Ez az „érintkezés” a professzionális haderővé történő átalakulás óta minimálisnak mondható, e módon csökkentve a civil tudósok azon körét, akik valaha is kapcsolatba kerülnek a fegyveres szervekkel.³ Tudományos szempontból ennek az a jelentősége, hogy a társadalomtudomány optikáján keresztül a CIMIC képesség és az azzal kapcsolatban álló vagy tőle elzárkózó civil szervezetek magasabb szinten még nem voltak kutatva Magyarországon és világviszonylatban sem, így bármely, e területen jelentkező tudományos eredmény újnak nevezhető.

A magyar CIMIC képesség vizsgálata a tudomány mellett azért is izgalmas, mert pár éve még a „kapunyitási” stádiumban volt a Magyar Honvédség és azok a nemzetközi szervezetek, amelyeknek mostanra már tagjai vagyunk, mint például a NATO és az Európai Unió. Emellett külön említésre méltó az is, hogy egy olyan, történelmileg sok tekintetben archaikus szervezet, mint a honvédség, miként nyit a modern civil szféra felé, és hogyan működik – vagy éppen nem működik – kettőjük kapcsolati rendszere.

Napról napra bővül azoknak a szervezeteknek a száma, amelyekkel a CIMIC és annak egyfajta „utódjaként” például a Koszovóban működő Összekötő Megfigyelő Csoport kapcsolatba kerül. Ennek oka az, hogy a CIMIC képességet egyre hosszabb ideje alkalmazzák, így a civil szervezetekkel felvett kapcsolatok száma gyarapodott, és jelenleg is gyarapszik. Természetesen a Magyar Honvédség szempontjából nem a civil szervezetekkel történő kapcsolatok száma, hanem azoknak a minősége és a parancsnok küldetése a döntő mindig.

„Az NGO-k (civil szervezetek) nagy számban, és igen kifinomult módszerekkel, a potenciális hadműveleti területen belül százas nagyságrendben lehetnek jelen. Általában

¹ A kutatás során végig a civil szervezetek kifejezést használom. Maga a civil szervezet egy gyűjtőfogalom, amely a társadalom bizonyos területét foglalja magába, mivel a kifejezés rendkívül tág, ezért a későbbi definíciót előrevetítve, azt a szociológia tudományában használatos szűkebb metszetű kifejezésnek feleltetem meg, amit nonprofit szektornak neveznek.

² Azért nem a Magyar Honvédséget használom, mivel véleményem szerint a társszervezeteknél is hasonló a jelenlegi helyzet.

³ Természetesen, ha valamely munkakör megkívánja a külső szakértelem behívását, akkor a megfelelő csatornákon keresztül ez kivitelezhető.

erősen ragaszkodnak a politikai kontrolltól való függetlenségükhöz, hogy megőrizték függetlenségüket és hatékonyságukat. Sok esetben pártatlanságuk előnyökkel járt, mivel a politikai párbeszéd megszűnte után az egyetlen lehetőséget jelentették a kapcsolatok újjáépítésére. A saját területükön rendkívül professzionálisak, nagyon jól motiváltak és készek arra, hogy akár tényleges kockázatokat is vállaljanak megdöbentő helyzetekben.”⁴

A kutatás eredményeként a CIMIC olyan, a gyakorlatban alkalmazható információkra tesz szert, amelyeket tudásként alkalmazva növelheti saját maga hatékonyságát, így kiszélesítve és hatékonyabbá téve a civil szervezetekkel való kooperációját, amellyel előnyt biztosíthat a parancsnok számára, ezáltal növelve a műveleti területen szolgáló katonák biztonságát, és nem utolsósorban munkájukkal segítve a civil lakosságot.

2. HIPOTÉZISEK

Kutatásom során az alábbi hipotéziseket állítottam fel

A missziós területeken és Magyarországon egyre nagyobb a civil szervezetek száma és azok társadalmi szerepvállalása, melynek oka azon társadalmi fejlődésben keresendő, amely a 20. századtól kezdve a nyugati világ civil lakossága körében, valamint hazánkban végbement. A Magyar Honvédség CIMIC képessége ezen civil szervezetekkel történő kapcsolatának minősége folyamatos emelkedést mutat mind missziós területen, mind hazánkban.

Véleményem szerint megjelent a katonai professzionalizmus, a katonai expedíciós képesség fejlődése, valamint a hidegháború után a haderő részéről ideológiai téren történő váltás felértékelte a civil szervezetekkel való kapcsolatot a haderő számára. Ennek gyakorlati okai, hogy hasznos a velük történő kontaktus fenntartása, mivel különböző információk nyerhetők tőlük, a közös munka által anyagi javakat lehet megspórolni, valamint a CIMIC projektek esetében el lehet kerülni a különböző duplikációkat.

Hipotézisem szerint a Magyar Honvédség magyarországi, és így a CIMIC képesség hazai megítélésére is mind a mai napig kihatnak a múlt rendszerből származó attitűdök, melyek várhatólag az idő előrehaladtával tompulni fognak, továbbá a hazai civil szervezetek esetében félreértést eredményezhet a CIMIC képességben mint mozaik szavas összetételben a civil szó.

A Magyar Honvédségben az utóbbi két évtizedben végbemenő professzionalizációs folyamat, valamint az, hogy a fiatal generáció már nem vesz részt sorkatonai kiképzésen, a magyar társadalom számára egyre ismeretlenebbé teszi a fegyveres szervezetet. Ezen folyamat véleményem szerint kihat a CIMIC képesség hazai civil szervezetekkel való együttműködésére, hiszen a civil lakosság személyesen egyre kevésbé ismeri a Magyar Honvédséget.

Véleményem szerint az együttműködés hatékonysági fokán leginkább a személyes kapcsolatok által lehet javítani, mivel a szervezetek többségénél az együttműködés a személyes kapcsolatok minőségén múlik. A nagyobb civil szervezetek esetében már politikai szintű megállapodás is lehetséges a két szféra között, mely pontosan meghatározza azon szegmenseket, ahol a két terület együtt tud tevékenykedni.

Hipotézisem szerint a civil szervezetek és a Magyar Honvédség kapcsolata országhatáron túl jól modellezhető az együttműködés, a logisztika és a biztonság hármásával. Ezen hármas alapján, nyomon követhető azon attitűd, mely szerint a civil szervezetek együttműködnek a haderóval, vagy függetlenül tevékenykednek attól.

Léteznek olyan civil szervezetek is, melyek olyan tevékenységet fejthetnek ki, melyekről a haderőnek nem feltétlenül van tudomása, vagy olyan tevékenységet fejtenek ki, mely ellentétes a küldetés szándékával.

⁴ AJP-09, Szövetséges Összhaderőnemi Doktrína, 2003.

Véleményem szerint a civil szervezetek a humanitárius jellegű műveletek során partnerként tekintenek a haderőre, és keresik az azzal való együttműködés lehetőségét, és ezen együttműködés egyik metszéspontja a CIMIC képesség. Ezért különbséget kell tenni a műveletek jellege között, hiszen van, ahol a civil szervezetek elhatárolódnak a fegyveres testületektől, és van, ahol kifejezetten keresik az azzal való együttműködés lehetőségét.

3. KUTATÁSI CÉLOK

Az értekezés elkészítése során az alábbi célkitűzéseimet tartottam szem előtt

- megvizsgálni a civil-katonai együttműködés felértékelődésének okait mind katonai, mind civil oldalról;
- értelmezni a CIMIC képesség civil szervezetekkel való együttműködésének sajátosságait, okait, az együttműködés mechanizmusát;
- megvizsgálni a civil szervezetek hadsereg felé mutatott bizalmatlanságának okait missziós területeken és Magyarországon egyaránt, s fényt deríteni ezen okok lehetséges megoldásaira;
- megvizsgálni az együttműködés hatékonysági fokának lehetséges javítását;
- a civil szervezetekkel való együttműködésben áttekinteni a külföldi tapasztalatokat;
- meghatározni a civil szervezetekkel való együttműködés előnyeit;
- meghatározni a civil szervezetekkel való együttműködés korlátait;
- létrehozni egy „együttműködés, logisztika, biztonság háromszög” modellt, amellyel a hadsereg, valamint a CIMIC képesség és a civil szervezetek közti kapcsolatot műveleti területen ábrázolni lehet.

4. KUTATÁSI MÓDSZEREK

A fenti célkitűzések elérése érdekében az alábbi kutatómódszertant alkalmaztam

Megelőző adatgyűjtés, informálódás

A civil szervezetek, valamint a CIMIC képesség oldaláról történő párhuzamos vizsgálódás során a következő kutatási módszereket alkalmaztam:

- szakirodalom tanulmányozása;
- interjúk készítése és alkalmazása;
- gyakorlatokon, képzéseken való részvétel;
- missziókban való részvétel;
- résztvevő megfigyelés;

A kutatás széleskörű megelőző adatgyűjtéssel kezdődött. Először a történelemből kerestem olyan területeket, ahol a hadvezérek, uralkodók – a kettő sokszor nem vált külön –, hosszabb távon gondolkodtak: egy terület megszerzésénél, megtartásánál ők általában igyekeztek a helyi lakossággal jó vagy megfelelő viszonyt kialakítani. Az első megválaszolandó kérdés az volt, hogy a történelem folyamán voltak-e kifejezetten ezzel a feladattal foglalkozó specialisták, vagy ezen tevékenység ad hoc jelleggel szerveződött a múltban. A második, hogy vajon Magyarország esetében a CIMIC képességről vagy az MH CKELMK-ról és annak elődjéről, az MH CKEK-ról születtek-e tudományos értelemben vett munkák. Mivel az MH CKELMK tízéves múlttal rendelkezik, ezért ennek köszönhetően sikerült gyakorlatilag az összes magyar nyelven megjelent publicisztikát elolvasnom. Ebben benne vannak azon doktori értekezések is, melyekben nagyobb figyelmet szentelnek a CIMIC képességnek. Mivel ilyen önálló értekezés még nem született, ezért ezeket vettem szemügyre. Figyelemmel kísértem az ezzel a témával foglalkozó szakdolgozatokat, a tudományos

diákköri munkákat, valamint a civil sajtóban, illetve a katonai szaklapok hasábjain megjelent írásokat és a konferencia-előadásokat, előadásköteteket. Az online keresőrendszerek megjelenésének köszönhetően elérhetővé váltak a különböző szövetségi rendszerek (NATO, ENSZ, EU) és más országok CIMIC témakörével foglalkozó nyílt dokumentumai, melyeket beépítettem disszertációmba. Az összegyűjtött szakirodalmat tanulmányoztam, analizáltam.

Az MH CKELMK végrehajtó szervek 2. CIMIC csoportjában 2009 óta szolgálók, ezáltal betekintést nyerhettem a különböző hadgyakorlatokba, kiképzésekbe, oktatásokba, missziós felkészítésekbe: eleinte mint résztvevő, majd idővel mint oktató is, valamint kétszer, külszolgálatra felkészülő állomány tagjaként. A 2011., majd 2014. évi koszovói külszolgálatom során testközelből ismerkedtem meg a civil szervezetekkel történő kapcsolattartással. Az ott szerzett tapasztalatokat beépítettem a disszertációba.

A kutatás korai szakaszában felmerült a kérdőíves vizsgálat alkalmazásának lehetősége. Az első kérdőíves vizsgálatot 2006-ban folytattam le az MH CKELMK állományával a CIMIC képesség és a civil szervezetek közötti együttműködésről. Az akkor kapott eredmények előzetes információként szolgáltak a jelenlegi kutatáshoz. A kérdőívek legfőbb előnye az anonimitás mellett a végtelen számú megismételhetőség és a kapott eredmények összehasonlíthatósága. Az empirikus kutatások a megkérdőjelezhetetlenségük miatt messzemenőig elismertek, azonban ezen a területen, ahol az emberi tényezők játsszák a legfőbb szerepet, ott a Robert Karl Merton-féle, középszintű elméletekre vonatkozó gondolatokat nem lehet alkalmazni. Jelen esetben annyira sok tényezőről beszélhetünk, hogy azt mélyrehatóan, kérdőívvel modellezni nem lehet. A teljes megismerés és annak leírására való törekvés legcélszerűbb módszere a mélyinterjúk, valamint a résztvevő megfigyelés alkalmazása. Ez utóbbit alkalmaztam az MH CKELMK állományánál. Előnye, hogy a kutató napi tevékenysége során részese azon közösségnek, amit kutatni kíván, így gyűjtve össze a számára szükséges információkat. Az információszerzés így sokoldalúnak, szerteágazónak mondható. A résztvevő megfigyelésnek hátránya is lehet, mert nehéz megtartani a kutatónak a függetlenségét azon kutatási egységektől, szereplőktől és az adott kultúrától, kulturközegtől, miliőtől, amit vizsgál; így ebben az esetben az objektivitás alacsonyabb, mint a kérdőíves módszer alkalmazása esetén.

Olyan speciális területeken, amelyekre nem volt lehetőségem betekintést nyerni, mélyinterjút készítettem az adott személyekkel, így téve minél teljesebbé a kutatást. Mélyinterjúkat alkalmaztam mind az MH CKELMK állományánál, mind a civil szervezetek szereplőinél, akikkel aktív kapcsolatban áll vagy állt a CIMIC képesség. Ez utóbbi esetben a Magyarországon működő civil szervezeteknél minden személlyel készítettem interjút. A külföldön, missziós területen tevékenykedő, nem magyarországi gyökerekkel rendelkező civil szervezetekkel a kapcsolatfelvétel nem teljes körű. Róluk a velük való együttműködés alapján, valamint más műveleti területen a velük kapcsolatban álló CIMIC-es vagy LMT-s beosztású katonákon keresztül alkottam képet.

Elméletalkotás

Kezdetben a hangsúlyt a CIMIC képesség és a civil szervezetek közötti kooperációra és az ezt befolyásoló tényezőkre fektettem, majd idővel a megfelelő mértékű információ megléte után bontottam le a releváns alrészekre a kutatást, hogy azokra jobban összpontosíthassak. A feldolgozott információk tükrében alkottam meg hipotéziseimet és a megfelelő kutatási egységeket. A kutatást térben két részre bontottam: missziós területre – Afganisztánra és Koszovóra, vagy legyen az a jövőben a világ bármely pontja –, és Magyarországra. A civil szervezeteket viselkedésük alapján szintén két részre bontottam: együttműködő és elhatárolódó civil szervezetekre. Létre lehetne hozni egy harmadik kategóriát is, melyet viselkedésük alapján passzív jelzővel illethetnénk, azonban azokat az elhatárolódó civil szervezetek speciális alkategóriájaként értelmezem.

A kutatás során összegyűjtöttem azon magyarországi civil szervezeteket, melyekkel a CIMIC képesség megalakulása óta valamilyen formában kapcsolatban állt: Afganisztánért Alapítvány, Afrikáért Alapítvány, BOCS Alapítvány, Magyar Vöröskereszt, Magyar Református Szeretetszolgálat, Dorcas Aid Hungary, Történelmi Vitézi Rend, Ökumenikus Segélyszervezet Magyarország, Baptista Szeretetszolgálat, Magyar Önkéntesküldő Alapítvány és közvetve a HAND Szövetség. A HM Katolikus Tábori Püspökség jogi besorolása szerint nem ide tartozik, azonban a Magyar Református Szeretetszolgálathoz hasonlóan ők is oly módon támogatták a Magyar Honvédség munkáját, hogy a civil lakosság körében gyűjtést szerveztek, és ezen adományokat a CIMIC-en keresztül eljuttatták az afganisztáni és a koszovói lakosság számára. Afganisztán esetében a civil szervezetekkel történő interjú készítése nem volt megoldható, mert a civil szervezeteken belül sok önkéntes tevékenykedik, és őket hazautazások után nem lehetett elérni, így róluk a velük együttműködő CIMIC-es beosztású kollégák segítségével alkottam képet. Koszovó esetében könnyebb volt a feladat, mert 2011-ben az Összekötő Megfigyelő Csoport átvette a Podejovo járást, és akkor magam hoztam létre az adatbázist, és vettem fel a kapcsolatot az ezen a területen tevékenykedő civil szervezetekkel, így Koszovó ezen területéről teljes képet sikerült alkotnom.

Kutatási egységek meghatározása

A kutatás során a formális civil szervezetek és CIMIC képesség közötti együttműködést vizsgáltam, ezért két kutatási egységet határoztam meg. Az egyik a CIMIC képességet alkalmazó szakállomány, melyet szervezetszerűen Magyarországon az MH CKELMK foglal keretbe, másik kutatási egység a releváns civil szervezetek voltak. A civil szervezetek bejegyzettek, rendelkeznek struktúrával és névvel, így azok kutatói szemszögből könnyebben figyelemmel kísérhetők.

Az informális civil szférát a műveleti területeken való kutatási nehézségek miatt lehetetlen teljes körűen feltérképezni. Az informális közösségek többnyire egy vagy kevésszámú karizmatikus személy köré csoportosulnak, nincsenek bejegyezve, és így az államapparátus látókörében sem szerepelnek. Magyarországon volt erre példa, amikor egy kakasdi család a környékbeli településeken ruhagyűjtést szervezett, hogy azt az afganisztáni szegények számára a CIMIC képességen keresztül eljuttathassa.⁵

A CIMIC képesség rendeltetéséből adódóan feladatainak döntő többségét külföldön, missziós területen – Koszovóban és Afganisztánban – látja el. A kutatás megkezdése óta a kutatási környezet és a kutatási egységek⁶ több változáson mentek keresztül. Koszovóban a CIMIC csoportok száma folyamatosan csökkent, mígnem egy évvel ezelőtt kivonásra kerültek.⁷ A CIMIC képesség feladatköréből az összekötő tevékenységet – eleinte párhuzamos munkavégzéssel, majd önállóan – az Összekötő Megfigyelő Csoportok⁸ vették át. A civil szervezetekkel történő kapcsolattartást az Összekötő Megfigyelő Csoportok a CIMIC képességgel azonos módon látják el. Koszovóban a CIMIC megszűntével egy korszak sikeresen lezárultnak tekinthető. Az ország északi részén jelenleg zavargások vannak, azonban ezen események és a korábbi CIMIC tevékenység között véleményem szerint nincs összefüggés.⁹ Afganisztánban a magyar Tartományi Újjáépítési Csoport¹⁰ 2006. október 1-jétől vette át a feladatokat Baghlan tartományban a holland erőktől. A tartomány biztonsági helyzete a kezdeti állapothoz képest mára negatív irányba változott. Ez okból sajnos a CIMIC

⁵ VARGA Erika, *Jószívű Kakasdiak* in: http://www.honvedelem.hu/cikk/joszivu_kakasdiak, letöltés ideje: 2012.05.12.

⁶ Kutatási egység: CIMIC képesség és a civil szervezetek.

⁷ Egy kevés létszámú törzsi CIMIC beosztású személy maradt a KFOR HQ-n.

⁸ Összekötő Megfigyelő Csoport: Liaison Monitoring Team: LMT

⁹ A Koszovó északi területén lévő jelenlegi konfliktus a „vámpecséték” ügye kapcsán robbant ki.

¹⁰ Tartományi Újjáépítési Csoport: Provincial Reconstruction Team: PRT

projektek száma is csökkent, hiszen a tábor elhagyása kockázatosabbá vált. Ebből következik, hogy a műveleti területeken történő mozgás időben is kevesebb lett. Ebben a helyzetben érdemes megvizsgálni, hogy mely civil szervezetek képesek még hatékonyan tevékenykedni és melyek azok, amelyek már elhagyták a műveleti területet.

Az értekezés elkészítése során az alábbi témaköröket vizsgáltam meg, és részkövetkeztetéseket vontam le

- Végigkövettem a Civil-military co-operation jelentését a különböző katonai szabályozókban.
- Áttekintettem a civil szervezetek definíciójának legpontosabb meghatározásait.
- Kutattam a civil-katonai együttműködés kialakulását, valamint a civil szervezetek magyarországi történetét.
- Ismertetem a magyar CIMIC képesség, az MH CKELMK létrejöttét és annak nemzetközi kapcsolatait.
- Rávilágítok arra, hogy katonai oldalon a CIMIC speciális jellegéből adódóan milyen értelmezési félreértések lehetnek.
- Bemutatom a CIMIC képesség céljait és fő feladatait.
- Kutatásokat folytattam a CIMIC képesség különböző hasonló jellegű megvalósulásaira, ennek keretében ismertetem az Amerikai Egyesült Államok Civil Affairs képességét és az Egyesült Nemzetek Szervezete által alkalmazott Civil-military coordination-t, valamint a Cluster rendszert.
- Röviden ismertetem az MH CKELMK CIMIC képességének szerepvállalását Afganisztán, Koszovó, Irak műveleti területeken.
- A kutatás eredményeit a kutatási eredmények című fejezetben a felhasznált interjúk segítségével prezentálom.
- Az értekezés végén összefoglalom a kutatás eredményeit, ajánlásokat teszek, ismertetem a kutatási eredmények gyakorlati felhasználhatóságát, valamint a további kutatást igénylő területeket.

Korábban számos jeles kutató vizsgálta más aspektusból az általam is feldolgozott CIMIC képesség területét. Prof. dr. PADÁNYI József mk. dandártábornok kutatta a civil-katonai együttműködést, valamint a doktori képzés keretein belül tanította „A civil-katonai együttműködés elmélete és gyakorlata” című tárgyat, illetve doktori témavezetőként is aktív tevékenységet folytat ezen területen. Dr. BOLDIZSÁR Gábor ezredes az MH CKELMK korábbi parancsnokhelyetteseként, majd parancsnokaként aktív szerepet vállalt a CIMIC és a PSYOPS képesség Magyar Honvédségben történő meghonosításában. Számos ez irányú publikációja mellett „A békeműveletekben való részvétel hatása a Magyar Honvédségre” című doktori értekezésében is részletesen kitér a CIMIC képességre. Dr. KISS Zoltán László alezredes szociológiai szempontok alapján kutatta, valamint „Civil-katonai kapcsolatok CIMIC” tantárgy néven oktatta a CIMIC képességet a Nemzeti Közszolgálati Egyetemen, illetve annak jogelődjén a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetemen. KOLOSSA Sándor nyá. alezredes, az MHTT Civil-katonai kapcsolatok szakosztályának elnökhelyettese szintén meghatározó szerepet töltött be a civil-katonai együttműködés kutatásában, oktatásában és az ez irányú hallgatói tudományos kutatómunkák vezetésében.

5. AZ ELVÉGZETT VIZSGÁLAT TÖMÖR LEIRÁSA FEJEZETENKÉNT AZ ELVÉGZETT VIZSGÁLAT TÖMÖR LEIRÁSA FEJEZETENKÉNT

1. fejezet: A Civil-military co-operation és a civil szervezetek definíciójának meghatározása

Megvizsgáltam, és összehasonlítottam a Civil-military co-operation definícióját a különböző katonai szabályozókban. A civil szervezetek definíciójának meghatározásához végigkövettem a hazai és nemzetközi tudományos szakirodalmat, ami alapján arra a következtetésre jutottam, hogy a Johns Hopkins Összehasonlító Nemzetközi Nonprofit Szektor Projekt által meghatározott definíció a legkifinomultabb arra, hogy a hadsereg számára a legpontosabban meg lehessen határozni a civil szervezeteket, valamint, hogy tudományos szempontból is górcső alá lehessen venni őket.

A civil szervezetek elemzése során arra a következtetésre jutottam, hogy a Johns Hopkins Összehasonlító Nemzetközi Nonprofit Szektor Projektben foglalt Nonprofit Szervezetek Nemzetközi Osztályozási Rendszere a legalkalmasabb arra, hogy a civil szervezeteket különböző kategóriákba lehessen sorolni, eme kategóriarendszer felhasználásával a hadsereg számára egyszerűbbé lehet tenni a civil szervezetek kategorizálását és a róluk vezetett adatbázis kezelését.

A kutatás során végigkövettem, majd ismertettem a civil szervezetek magyarországi történetét, mert véleményem szerint ezen történelmi múlt erősen befolyásolja a jelenlegi hadsereg felé irányuló attitűdjüket.

A kutatás során az interjúkra támaszkodva következtetéseket vontam le a civil szervezetek és a fegyveres testületek közötti eltérésekről, melyek ismerete nagymértékben növelheti a katonák biztonságát a műveleti területen.

2. fejezet: A civil-katonai együttműködés kialakulása és a magyar CIMIC képesség, a Magyar Honvédség Civil-katonai Együttműködési és Lélektani Műveleti Központ létrejötte

A kutatás során történelmi távlatban vizsgáltam meg a civil-katonai együttműködés kialakulását. Ismertettem a magyar CIMIC képesség, a Magyar Honvédség Civil-katonai Együttműködési és Lélektani Műveleti Központ történetét, és végigkövettem annak kialakulását, fejlődését, állománytábláját, szervezeti struktúráját és annak módosulásait. Megállapítottam, hogy a szervezet a megalakulása óta nagy fejlődésen ment keresztül, mely így hozzájárul az általa végzett speciális tevékenység professzionalizálódásához.

Megvizsgáltam, és elemeztem a magyar CIMIC-képesség nemzetközi szakmai kapcsolati rendszerét, melynek keretén belül bemutattam a NATO CIMIC Kiválósági Központot, valamint a Többnemzeti Civil-katonai Csoportot. Megállapítottam, hogy ezen szervezetek fejlődése párhuzamos a magyar CIMIC képességgel.

Megvizsgáltam a CIMIC céljait, a CIMIC fő feladatait, a civil-katonai kapcsolattartást, a civil környezet támogatását, valamint a haderő támogatását, és megállapítottam, hogy ezen pontok kifejezetten kapcsolódnak a civil szervezetekkel történő viszony kialakításához.

Megvizsgáltam, és röviden ismertettem a katonai műveletek típusait, a két nagy csoportot: a háborús katonai műveleteket és a nem háborús katonai műveleteket. Megállapítottam, hogy ezen két csoport ismerete nélkül nem lehet értelmezni azt a környezetet, amiben a CIMIC-képesség és a civil szervezetek tevékenykednek.

3. fejezet: Nemzetközi kitekintés a CIMIC képesség megvalósulásaira

A kutatás során elemeztem a CIMIC-képesség nemzetközi megvalósulásait, valamint az Amerikai Egyesült Államok Civil Affairs-képességét, és arra a következtetésre jutottam, hogy a NATO által alkalmazott CIMIC-képességhez képest a legnagyobb eltérés a haderő által

alkalmazott civil szakemberek nagyarányú számában, valamint az államigazgatási szakemberek meglétében jelentkezik.

A kutatás során megvizsgáltam az Egyesült Nemzetek Szervezete Civil-military coordination képességét, annak a NATO CIMIC képességtől eltérő definícióját. Arra a következtetésre jutottam, hogy a Civil-military coordination kifejezés az élő katonai szaknyelvben kevésbé használatos, mivel sok esetben a NATO tagországok katonáit alkalmazzák az ENSZ-műveletek során is, és azok a NATO CIMIC meghatározás alapján tevékenykednek.

Elemeztem az ENSZ Békefenntartó Műveletek Osztályát és annak fő feladatait, valamint bemutattam az ENSZ Humanitárius Ügyek Koordinációs Hivatalát, amely koordinálja, és mobilizálja a humanitárius tevékenységeket és megállapítottam, hogy a Cluster-rendszer az ENSZ humanitárius tevékenységeinek összehangolására jött létre.

4. fejezet: A Magyar Honvédség Civil-katonai Együttműködési és Lélektani Művelési Központ szerepvállalása a különböző műveleti területeken

A kutatás során megvizsgáltam a Magyar Honvédség Civil-katonai Együttműködési és Lélektani Művelési Központ szerepvállalását a különböző műveleti területeken, melynek keretén belül röviden ismertettem Afganisztán, Koszovó, illetve Irak történetét, a kialakult állapothoz vezető utat, az ország geopolitikai, népesedési, nemzetiségi adatait. Megállapítottam, hogy a Magyar Honvédség és a CIMIC-képesség számára ezen műveleti területi ismeretek a feladat végrehajtásához nélkülözhetetlenek.

A kutatás során megvizsgáltam az Afganisztánban létrehozott Tartományi Újjáépítési Csoport alaptevékenységét, valamint ismertettem az S9 részleg felépítését és működését. Arra a következtetésre jutottam, hogy ezen szervezet folyamatos fejlődést mutatott a felállítása óta, valamint a CIMIC szegmens a civil szervezetekkel történő kapcsolattartás során a komplex rendszer egyik nélkülözhetetlen része volt.

Koszovó esetében hasonló módon kutattam a CIMIC-képességet és annak tevékenységét, valamint az azt felváltó Összekötő Megfigyelő Csoport munkáját és felépítését, és szintén arra a következtetésre jutottam, hogy a civil szervezetekkel történő kapcsolattartás szempontjából mindvégig nélkülözhetetlen volt a CIMIC-képesség.

Irak esetében a kutatás során alkalmazott interjúkból azt a következtetést vontam le, hogy akkoriban a civil szervezetek és a hadsereg közötti távolság még nagyobb volt, és egymásra is bizalmatlanabban tekintettek, mint később Afganisztán és Koszovó esetében.

5. fejezet: Kutatási eredmények

A civil-katonai együttműködés felértékelődésének okai katonai és civil részről

A 21. századi hadviselés és a fegyveres erők alkalmazásának módja nagymértékben eltér a korábbiaktól. A katonai professzionalizmus oly szintet ért el, amely a hadsereget valamelyest a társadalmon kívülre helyezte, hiszen a társadalom tagjai nem látnak bele abba világba, amiben a katonák élnek. Ezzel párhuzamosan a katonák is elkülönülnek sajátos kommunikációjuk és ruházatuk miatt a civil világtól. Továbbá a technikai fejlettséggel létrejött az expedíciós képesség, mely lehetővé teszi, hogy különböző műveleteket nagy földrajzi távolságban lehessen folytatni. A nagy földrajzi távolság magával hordozza azt a tény, hogy ott valószínűleg a sajátunktól eltérő lakossággal, kultúrával, civilizációval találkozunk. Egy más kultúrával való érintkezés, amennyiben a cél nem az elpusztítása, hanem a békés egymás melletti lét, vagy a baráti kapcsolat kialakítása, akkor szükséges az erre a feladatra specializálódott képesség létrehozása, mely nem más mint a CIMIC képesség. Katonai ideológiaváltásnak lehet nevezni azt, amikor a hadsereg nemcsak úgynevezett hagyományos műveleteket folytat, ahol a cél az ellenség erejének pusztítása, hanem például békefenntartó vagy humanitárius jellegű tevékenységet is. A nem hagyományos katonai

művelet során mind a civil szféra, mind a haderő szempontjából előnyös egy összekötő kapocs megteremtése kettejük között. Egy humanitárius művelet során, ahol a civil szervezetek sokasága jelenik meg a területen, hogy segítsen a helyi lakosoknak, a fegyveres erőknek tekintettel kell rájuk lenniük. Ekkor például a CIMIC-képességen keresztül koordinálni lehet a munkát, például, hogy egyazon területen ne duplikáljon bizonyos projekteket a katonai és a civil oldal.

A CIMIC katonai oldalának civil szervezetekkel való együttműködésének sajátosságai, okai és az együttműködés mechanizmusa

A civil-katonai együttműködés kutatása során szétválasztottam a civil szervezeteket olyan hazai civil szervezetekre, melyekkel az ország határain belül is lehet találkozni, valamint azokra, melyekkel külföldön áll kapcsolatban a CIMIC-képesség. Természetesen vannak olyan hazai civil szervezetek is, melyek vannak annyira fejlettek és tőkeerősek, hogy külföldön is tevékenykedjenek, mint például a Ökumenikus Segélyszervezet Magyarország, a Baptista Szeretetszolgálat, azonban ezen szervezetek száma jelenleg még alacsony. A kutatás során újdonságként merült fel, hogy a hazai civil szervezetek egy részénél a CIMIC-képességben mint mozaik szóban lévő civil kifejezés megtévesztő lehet. Volt olyan szervezet, mely azt hitte, hogy ez a Magyar Honvédség civilizálásért felelős szerv. Mivel a civil szó félreérthető lehet számukra, ezért azt etimológiailag elemeztem. Ezen téves gondolatok a részükről természetesen azonnal megszűnnek, amennyiben részt vesznek egy közös képzésen, vagy valamely oktatáson, esetleg egy közös munka során.

A civil szervezetek hadsereg felé mutatott bizalmatlanságának okai, és ezek lehetséges megoldásai

A civil szervezetek hadsereg iránt mutatott bizalmatlansága kifejezetten Magyarországra jellemző, ezért ebben fejezetben a magyarországi attitűdökre koncentráltam, mivel maga a bizalmatlanság egy negatív irányú érzés. A külföldön missziós területen lévő civil szervezetek esetében inkább az elhatárolódás szóval írható le a viselkedésük a bizalmatlanság érzése nélkül. Az elhatárolódásnak nincs negatív felhangja, az a közönynek felel meg. A magyarországi civil szervezetek bizalmatlansága a múlt rendszer sorkatonai szolgálatának, az akkori politikai rendszer diktatórikus berendezkedésének, valamint a jelenlegi sorkatonai szolgálat hiányának köszönhető. A múlt rendszeri attitűdök az idő múlásával törvényszerűen meg fognak szűnni. A hadsereg iránti bizalmatlanság jelenkori problémái a rendszer nem ismeretéből fakadnak, ez a megfelelő társadalmi prezentációval és az érintettekkel történő kapcsolattartással, egymás jobb megismerésével pozitív irányba befolyásolható.

Az együttműködés hatékonysági fokának lehetséges javítása

Korábban említettem, hogy Magyarországon a civil szervezetekkel való együttműködést a közös képzések során és az egyéb összejövetelek alkalmával a másik jobb megismerésével lehet javítani. Missziós területen ez sokkal inkább a személyes kapcsolatokon múlik. A civil szervezetek tagjai többnyire nem ismerik a rendfokozatokat, ezért sok esetben nem is tartják be a katonai hierarchiából fakadó érintkezési szabályokat.

A műveleti területen a kisebb szervezetek esetében leginkább a szimpátia, vagyis az emberi tényező, a kapcsolat minősége lesz a döntő a fegyveres szervek felé való nyitásnál. A szakállomány váltása esetében ezért elengedhetetlen a kontaktszemélyek személyes bemutatása egymásnak, hogy a kialakított kapcsolat folyamatos maradjon. A nagyobb szervezetek esetében már politikai szintű megállapodás is lehetséges, ekkor a kapcsolatok jogi megállapodások keretében folynak.

Külföldi tapasztalatok a civil szervezetekkel való együttműködésben

Irak és Afganisztán esetében a civil szervezetekkel történő kapcsolat minősége folyamatos emelkedést mutatott. Ez annak köszönhető, hogy mind a két szféra egyre inkább megismerte a másikat, és rájött, hogy hol vannak azon lehetséges metszéspontok, ahol együtt tudnak dolgozni. Koszovó esete a biztonsági helyzet miatt különbözik Afganisztánétól és Irakétól, itt a civil szervezeteknek nem kellett félniük attól, hogy ha a haderővel kapcsolatot tartanak, akkor veszélybe kerülnek.

Amennyiben a hadszíntéren a civil szervezet biztonságuk megőrzése érdekében elhatárolódnak a fegyveres szervezetektől, valamelyest akkor is lehet velük kapcsolatot tartani telefonon vagy emailen keresztül, azonban amennyiben lehetséges, törekedni kell a személyes kontaktus létrehozására. A műveleti területeken minden tekintetben fontos a folyamatos visszaellenőrzés. Amikor CIMIC egy civil szervezettel közös projektet hoz létre, akkor fontos a visszaellenőrzés, hogy a másik fél is ténylegesen elvégzi-e az ő feladatait. Ilyenkor meg lehet ismerni a munkájukat és annak minőségét, és ekkor el lehet dönteni, hogy érdemes-e a további együttműködés vagy sem. A nagyobb civil szervezetek esetében, amikor a haderő részéről megkeresés történt, akkor nem a biztonsági helyzet jellege miatt nem jött létre az együttműködés, hanem azért, mert a civil szervezet annyira tökeerős volt, hogy munkájához nem volt szüksége a hadseregre.

Egy hazai civil szervezet jeles képviselője kiemelte, hogy különbséget kell tenni a műveletek jellege között, hiszen van, ahol a szervezet függetlensége jelenti számukra a biztonságot és vannak olyan területek, mint például a humanitárius műveletek, ahol kifejezetten keresik a fegyveres testületekkel történő együttműködést.

A civil szervezetekkel való együttműködés előnyei

Az együttműködés által információhoz juthat a hadsereg, továbbá közös projektek valósíthatók meg, ami szintén gazdaságos a fegyveres testület számára. Elkerülhetjük a megkettőződéseket, például ugyanazon területen két egyforma projektet nem kivitelezünk. A civil szervezetekkel történő együttműködés által növelni lehet a hadsereg elfogadottságát. A civil szervezeteknek lehet oly speciális ismeretekkel bíró szakembere, melyek segítségünkre lehetnek.

A civil szervezetekkel való együttműködés korlátai

A civil szervezetekkel való együttműködés korlátait két módon lehet megközelíteni. Az egyik korlát a műveleti területen történő elkülönülés, melyet korábban már kifejtettem, a másik megközelítés szerint némely civil szervezet oly tevékenységet is kifejthet, melyről a haderőnek nem feltétlenül van tudomása, valamilyen rejtett tevékenységet folytat, például hírszerzők bújhatnak meg soraikban, melyről akár a szervezet többi tagja nem is tud. Továbbá előfordulhatnak olyan szervezetek is, melyek kifejezetten a hadsereg céljaival ellentétes célokat képviselnek, például amikor Magyarországon 2004-ben a civil szervezetek aktivistái megakadályozták a Zengő hegyi rádiólokátor-állomás megépítését. Természetesen utóbbi szervezetekkel a CIMIC nem létesít kapcsolatot.

Együttműködés, logisztika, biztonság háromszög

Műveleti területen a civil szervezetekkel való kapcsolatot az együttműködés, logisztika, biztonság hármásának modellezésével sikerült ábrázolnom. Mivel sok szervezet nem rendelkezik megfelelő szállítókapaacitással, ezért igénybe veszik a katonai logisztikát, így létesítve szükségszerű kapcsolatot a fegyveres szervezetekkel. Sok civil szervezet elkülönül a katonai szervezettől, hogy prezentálják függetlenségüket, és ezzel szavatolják biztonságukat, vagy azért mert irreleváns számukra a haderő, mivel megfelelő gazdasági tőkével

rendelkeznek. Azonban, ha a biztonsági helyzet elér egy kritikus szintet, a civil szervezetek védelemért jelentkeznek a hadseregnél, ezzel pedig megszűnik korábbi elkülönülésük.

6. ÖSSZEGZETT KÖVETKEZTETÉSEK

A kutatás eredményeiből egyértelműen látszik, hogy az elmúlt tíz év alatt, mióta a Magyar Honvédségben a CIMIC-képesség intézményesített formában megjelent, nagy fejlődés figyelhető meg a civil szervezetek és a CIMIC-képesség közötti együttműködésben. A Magyar Honvédség részéről korábban műveleti területen hasonló együttműködés nem volt. Ennek oka egyrészt az, hogy a civil szervezetek a történelmet tekintve rendkívül új képződményei a társadalomnak, valamint a fegyveres testületek rendkívül konzervatív hagyományokkal rendelkező intézmények, és ezen jelenkori belső változások számukra új keletűek, melyeket tanulni kellett.

A magyar CIMIC-képesség részéről a civil szervezetekkel történő kapcsolat külön bekerült a kiképzési anyagokba, melyek összeállításában magam is részt vehettem. Az MH CKELMK parancsnokai nagy figyelmet szenteltek eme területnek, ezért azon hazai civil szervezetek, melyek a CIMIC képesség-szemponjtájából relevánsak voltak – azaz fejlesztő, humanitárius tevékenységet folytattak, vagy valamely speciális szakterület ismerői – a kiképzésekre mint előadó meghívást kaptak. Továbbá létrejött a Civil Kerekasztal Fórum, amire a szervezetek rendszeresen meghívást kaptak, és ott betekintést nyerhettek egymás életébe. A kapcsolat egyrészt missziós területen, másrészt Magyarországon folyamatosan épült a magyarországi civil szervezetekkel. Természetesen voltak olyan szervezetek is, melyekkel a kapcsolat valamilyen okból kifolyólag megszakadt, mert például már azon a területen nem működnek, ahol a Magyar Honvédség CIMIC-képessége jelen van.

Hogy miért fontosak a civil szervezetek a Magyar Honvédség számára? Jelen világunkban azon a területen, ahol a katonai erők megjelennek, nemcsak ők vannak jelen, hanem a civil világ legkülönbözőbb szereplői is, és számuk a jövőben valószínűleg növekedni fog. Háború esetén a menekülteket sokszor ők segítik. Nem egyszer már hamarabb az adott területen vannak, mint a fegyveres testület. A nem háborús, hanem kifejezetten humanitárius műveletek során a két szegmens együttműködése szinte megkerülhetetlen, hiszen ilyenkor nagyon nagymértékben növelik egymás hatékonyságát.

Az együttműködés által a hadsereg információhoz jut, anyagi értéket spórolhat meg, projektek esetében például elkerüli a különböző megkettőződéseket, speciális ismereteket tanulhat tőlük. A civil szervezetek a fegyveres testületektől védettséget kaphatnak, logisztikai támogatást és kölcsönös információkat, valamint szintén elkerülik a különböző projektek megkettőződését. A civil szervezetek részéről többször előfordul a katonai szervezettől való elhatárolódás, aminek oka javarészt az, hogy ezzel növelik a biztonságukat, hiszen ameddig függetlenek, addig nem képviselnek célpontot. Itt viszont el kell különíteni a humanitárius jellegű műveleteket, mert a civil szervezetek kifejezetten együttműködnek a közös cél érdekében a fegyveres testületekkel. Valamint az országhatáron belül, Magyarországon is jó a kapcsolat a releváns hazai civil szervezetekkel. Vannak olyan civil szervezetek is, melyekkel nem előnyös a kapcsolat a fegyveres testületek szempontjából: például amikor a civil szervezet olyan tevékenységet végez, ami a katonai feladat céljával nem összeegyeztethető, akkor a hadsereg elhatárolódik.

A kutatás során egyértelműen kiderült, hogy a civil szervezetek esetében nagyon fontos az emberi kapcsolat minősége, azaz, ha a CIMIC-es beosztású katona, aki a Magyar Honvédség látható arca, szimpatikus nekik, akkor az együttműködés létrejön. Ilyenkor már egyének kapcsolatáról beszélünk, és nem szervezetekéről. Amennyiben a szimpátia nem alakul ki, akkor csak nagyon erős közös érdek alapján funkcionál az együttműködés. Mivel a civil szervezetek rendkívül flexibilisek és függetlenek, ezért ők maguk döntenek el azt az irányt, amely

alapján tevékenykedni fognak, és ha az a Magyar Honvédség irányával meg is egyezik, akkor sem biztos, hogy létrejön a kapcsolat.

Végrehajtói szinten az együttműködés jónak mondható, melynek további fejlődését mi sem példázza jobban, mint Guba István alezredes megfogalmazása: „Afganisztánban Irakhoz képest sokkal nagyobb volt a civil szervezet részéről az aktivitás. Lehet, hogy azért mert jobban megismerték egymást, így jobban is közeledtek egymáshoz, hisz már jobban bejáratos volt a rendszer. Afganisztánban havi két alkalommal volt megbeszélés a civil szervezetekkel, amire nyolc-tíz szervezet is elment. Természetesen volt olyan szervezet, aki a katonai objektumok közelébe se ment, nehogy ezzel elveszítse semlegességét és védettségét is.”¹¹ A határfok növelése érdekében érdemes lenne a későbbiekben a magasabb szintű fejlesztési tevékenységek esetében a minisztériumnak megszabni azon kereteket, amelyek között mind a katonai szervezet, mind a magyar állam által támogatott civil szervezetek mozogni tudnak, és stratégiai szinten megtervezni, hogy melyek azok a célok melyeket el kívánnak érni, hogy a végrehajtói szint ennek megfelelően tudja tevékenységét kifejteni. Mivel, ha a stratégiai célok nincsenek kellőképpen jogilag körvonalazva, akkor a katonai oldal CIMIC-tevékenysége továbbra is a parancsnok küldetésesszándéka szerint fog működni, azonban valamivel alacsonyabb hatékonysággal.

Összességében elmondható, hogy a két teljesen eltérő attitűdöket magában hordozó rendszer találkozása óta sokat fejlődött kettejük kapcsolata. Letisztultak azok a pontok, ahol a két szféra együtt tud és akar működni, illetve azok a területek is, ahol indifferensek egymás számára. Értekezésemet Földes Dalmának¹² a gondolataival zárom, aki tizenegy évet dolgozott önkéntesként „terepen” Kambodzsában, Laoszban, Mozambikban az Aknamentes Világkampány koordinátoraként, és részt vett számos egyéb önkéntes tevékenységben: „A helyi lakosoknak az lenne az érdeke, hogy ők megtanulják, vagy lehetőséget biztosítsanak nekik arra, hogy túléljék, vagy kitalálják magukat ebben az új életformában. Hogy ez a katonától jön, vagy civiltől, az szinte mindegy. Szerintem a hangsúly az egyensúlyon van.”¹³

7. ÚJ TUDOMÁNYOS EREDMÉNYEK

A Magyar Honvédség egy archaikus fegyveres szervezet, mely a magyar államisággal gyakorlatilag egyidős. A Magyar Honvédség elnevezése, jellege, irányítása, struktúrája az évszázadok során több változáson ment keresztül, azonban alapfunkciója értelemszerűen mindvégig ugyanaz maradt. Az új tudományos eredmények megfogalmazása során mindvégig azt tartottam szem előtt, hogy az archaikus katonai rendszer CIMIC-képességének és a civil szervezetek kapcsolatát oly módon mutassam be, hogy azzal a Magyar Honvédség CIMIC képességének ez irányú fejlesztését segíthessem.

1. A kutatás során feltártam a civil szervezetek műveleti területen történő leírásához azt a definíciót, valamint kategóriarendszert, mely a CIMIC-képesség számára a leginkább alkalmas, ezáltal könnyebbé és egyszerűbbé téve a katonák munkáját, mert így a velük kapcsolatba kerülő civil szervezeteket gyorsabban tudják kategóriarendszerbe sorolni.

2. A kutatás során a mélyinterjúkra alapozva meghatároztam a civil szervezetek hadsereg irányába mutatott bizalmatlanságának okait mind Magyarországon, mind műveleti területen,

¹¹ Guba István alezredes, szerzői interjú, 2013.12.04.

¹² Földes Dalma 1997-ben az ICBL-ben vállalt önkéntes munkájáért megosztott Nobel-békedíjat kap.

¹³ Földes Dalma, HAND Szövetség, szerzői interjú, 2007.03.06., in: LÓDERER Balázs, *A CIMIC szociológiai jellegű kutatása, A hadsereg és a civil szervezetek kooperációjának vizsgálata a CIMIC-en keresztül*, TDK dolgozat, Piliscsaba, 2008., 50.o.

és ismertetem az erre adható lehetséges válaszokat, melyeket felhasználva növelni lehet a műveleti területen tevékenykedő katonák biztonságát.

3. Az elemzésekre támaszkodva és a történelmi társadalmi változásokat végigkövetve ismertetem, hogy Magyarországon a civil szervezetek részéről a Magyar Honvédség megítélését más attitűdök befolyásolják, mint missziós területen, továbbá azt is, hogy a civil szervezetek szempontjából a missziós területen is külön kell választani a humanitárius műveleteket és az ebbe a kategóriába be nem sorolható katonai műveleteket. Ezen kutatási eredményeket felhasználva, mind Magyarországon, mind műveleti területen hatékonyabb lesz a katonák számára a civil szervezetekkel történő munka.

4. A kutatás során meghatároztam a civil szervezetekkel való együttműködés előnyeit, valamint az együttműködés korlátait, lehetővé téve ezzel, hogy a CIMIC-beosztásban szolgálatot teljesítő katona ezen információkkal növelhesse munkájának hatékonyságát.

5. Az elemzésekre támaszkodva létrehoztam az „együttműködés, biztonság, logisztika modell”, melynek segítségével le lehet írni a civil szervezetek és a Magyar Honvédség közötti kapcsolatot műveleti területen és ezzel növelni az együttműködés hatékonyságát, valamint az ott szolgálatot teljesítő katonák biztonságát.

8 AJÁNLÁSOK

Az MH CKELMK és azon belül a CIMIC-képesség a megalakulása óta sokat fejlődött. Az állomány Magyarországon és külföldön is folyamatosan kiképzéseken vehetett részt, valamint mellette párhuzamosan missziós területen egyfajta autodidakta módon is tanulták a munka sajátosságait. Rengeteg olyan civil szervezettel kapcsolatos ismeretanyag gyűlt fel a szakállomány részéről, melyek nincsenek publikálva, hanem az egymással folytatott közös munka és beszélgetések során kerülnek az információk átadásra.

Guba István alezredes vezetésével lehetőségem volt Puskás Zoltán törzsőrmesterrel kidolgozni a CIMIC kiképzési programot és azon belül lehetőséget kaptam arra, hogy elkészíthessem a civil szervezetekkel foglalkozó tárgykört, ami a későbbiekben mankóként szolgálhat a kiképző állomány számára. A kiképzés során, valamint az aktuális műveleti területre kiküldendő állomány részére érdemes lenne, ha mindig az az ember tartaná meg az előadásokat, aki aktuálisan kint volt, mert hiába van a mankó, például egy konkrét szervezetről történő beszámoló, sokat segíthet a katonáknak a felkészülés során. Személyes példából tudom, hogy a 2011-es koszovói missziómra történő felkészülés során nagyon jó felkészítést kaptam, viszont akkor azon a területen nem volt még magyar katona és nem rendelkezünk semmilyen információval a helyi viszonyokról. 2014-ben, amikor sikerült ugyanoda visszajutnom, hatalmas előnyt jelentett a három évvel korábban megszerzett személyes tapasztalat és ismeret ezen szervezetekről, tagjairól, munkájukról.

Minden váltás során érdemes lenne, biztonsági okokból, ha nem is a teljes adatbázist, de bizonyos részeket azokból hazahozni, ami szintén megkönnyítené a kimenő állomány munkáját. A missziós területeken jelenleg az a bevett szokás, hogy az átadás-átvétel során veszi át az új ember a régiektől kapcsolatokat. Ezzel az a baj, hogy ha sok civil szereplő van jelen a területen, akkor gyakorlatilag kivitelezhetetlen, mivel a táboron belüli munkarész, a jelentési formák, a mindennapi élet, a helyi egyéb más vezetők és a civil szervezetek vezetőinek megismerése egyazon idő alatt fizikálisan nem lehetséges. Ezért az adatbázisokból már egy előzetes információt nyerne a kimenő katona, és ezzel gördülékennyé válna a munkája.

A CIMIC beosztású katonák kiválasztásakor fontos odafigyelni a katona kommunikációs minőségére; az idegen nyelv mellett kifejezetten a testbeszédre is. Amennyiben a betöltendő pozíció törzsi beosztású, ott az angol idegen nyelv az elsődleges, amennyiben a beosztás

táboron kívüli alkalmazást is megkíván, ott a testbeszéd tudatos nagyfokú ismerete elengedhetetlen. A CIMIC-es beosztású kollégák a szociális érzékenységet szokták említeni mint az elsődleges kiválasztási szempontok egyikét, ez azonban nehezen mérhető, és néha tévútra is vezethet, valamint véleményem szerint ritkán érvényesül a kiválasztás során. Ami viszont tanítható és fejleszthető mindenkinél, az a testbeszéd. Ha a katona korábbi szocializációja miatt nem is tud az adott kultúrához megfelelően alkalmazkodni, a tudatos testbeszéd által megtanulhatja ezt kifelé nem kommunikálni. Ez azért fontos, mert a kapcsolattartás során lesznek más kultúrából származó egyéb szereplők, akik számára a velük kapcsolatba álló egyén a döntő és nem a mögötte lévő intézmény. Ha a katona szimpatikus, akkor lehet hogy lesz kapcsolat, ha nem, akkor erre kisebb az esély.

A kutatás során kiderül, hogy a magyarországi civil szervezeteknél a múlt rendszerből hozott attitűdök, valamint a haderő professzionalizálódása során létrejövő zártságot, egyfajta ismeretlenséget hozott létre a hadsereg irányába a társadalom felől. Az elmúlt pár évben a Magyar Honvédség egyre többet szerepel a médiában, ami véleményem szerint egy nagyon jó irányú folyamat, hisz ezáltal a civil lakosság közelebb kerül a katonai szervezethez, és így könnyebb lesz velük a későbbi esetleges kapcsolat. Ezen folyamatot hasonlóképpen mint az MH CKELMK által megrendezésre kerülő Civil kerekasztal összejöveteleket érdemes lenne a későbbiekben is folytatni és tovább erősíteni.

A magyarországi civil szervezetekkel külföldön történő együttes munka hatékonysága növelés érdekében érdemes lenne a stratégiai szintű együttműködés erősítése a Külügyminisztérium és a Honvédelmi Minisztérium között, ami konkrétan megszabná a fejlesztési irányokat, ami alapján a katonai és a civil vonal is jobban tudná együttesen követni azt.

9. A KUTATÁS EREDMÉNYEINEK FELHASZNÁLHATÓSÁGA

Bízom benne, hogy sikerült bemutatnom, milyen fontosak a civil szervezetek a társadalom számára és mely előnyei vannak a hadseregnek abból, ha együtt működik velük, valamint bízom abban, hogy sikerült ismertetnem azon korlátokat is, melyek a velük való együttműködés vagy elhatárolódás során jelentkezhetnek.

A nemzetközi szakirodalom tanulmányozása során a doktrinális eltéréseket végigkövetve a legnagyobb eltérést az Amerikai Egyesült Államok hadereje által alkalmazott és a hazai CIMIC-képesség között abban találtam, hogy előbbi államigazgatási szakembereket is „bevet” a polgári közigazgatás támogatására, a civil szervezetek iránti kapcsolattartás módja és technikája között viszont nincs különbség.

A civil szervezetekről szóló hazai és nemzetközi összehasonlító tanulmányokat végigkövetve, sikerült találnom egy olyan definíciót, valamint kategorizálást, mely univerzálisan alkalmazható ezen szervezetre, így megkönnyítve a CIMIC képesség számára ezen szervezetek elemzését és besorolását.

A kutatás során nyert információkból megalkottam az Együttműködés, logisztika, biztonság háromszöget, mely alapján a katonák tudják modellezni és értelmezni a civil szervezetek műveleti területen való viselkedését.

A kutatás során egyértelműen kiderült, hogy a magyarországi civil szervezeteket az ország sajátos történelmi fejlődése – múlt rendszeri attitűd, ismeretlenség – befolyásolja a Magyar Honvédség és így a CIMIC képesség iránti kapcsolatukban. Ezen okok ismeretében a kapcsolatot lehet javítani, fejleszteni.

A kutatás során az egyik legfontosabb eredmény az volt, hogy a missziós területeket korábban egy górcső alá vették a katonák a civil szervezetek szempontjából, azonban ez koránt sincs így. A missziós területeken a katonák sokszor az iraki és az afganisztáni példa

alapján gondolkodnak, ahol a civil szervezetek egy döntő része elkülönül a fegyverestől, hogy függetlenségét prezentálva szavatolja a maga biztonságát. A civil szervezetek képviselői a kutatás során egytől egyig jelezték, hogy humanitárius jellegű műveletben kifejezetten partnerként tekintenek a haderőre, és keresik az azzal való együttműködés lehetőségét.

Koszovó eltérő sajátosságot mutat mind Irakhoz, mind Afganisztánhoz képest, hiszen itt a biztonsági helyzet sokkal magasabb szinten áll, mint a két másik missziós területen. Ezen területen jelenlévő civil szervezetek se nem különülnek el, se nem keresik katonák segítségét, mivel véleményem szerint a műveleti fázis jelenleg már eljutott odáig, hogy a haderő csökkentésre kerülhet. Mi sem bizonyítja ezt jobban, minthogy a korábbi CIMIC-képesség helyét az Összekötő Megfigyelő Csoportok vették át.

10. PUBLIKÁCIÓS JEGYZÉK

LÓDERER Balázs, *Az öngyilkosság*, Hallgatói közlemények: a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem tudományos lapja, XI. évfolyam 4. szám 2007, p. 159-172.

LÓDERER Balázs: *The Hungarian peacekeeping mission in Vietnam*, AARMS: Academic and Applied Research in Military Science, Vol. 7, No. 2., 2008, 271-282.

LÓDERER Balázs, *A CIMIC szociológiai jellegű kutatása*, Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Kar Szociológia Intézet, TDK, KV 550, témavezetők: BALÁZS Zoltán, KOLOSSA Sándor, Piliscsaba, 2008., Újra kiadva: Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Bolyai János Katonai Műszaki Kar, KV 550:2, XXIX. OTDK, Budapest, 2009.

LÓDERER Balázs, *A CIMIC szociológiai jellegű kutatása*, XXIX. OTDK Had- és Rendészettudományi Szekció, előadás, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, Budapest, 2010. október 29., írásban megjelent: Rezümé kötet, ZMNE, Budapest, 2009, 123.

LÓDERER Balázs, *Ishmael Beah: a long way gone*, Hadtudományi szemle: a ZMNE Kossuth Lajos Hadtudományi Kar tudományos on-line kiadványa, 2009. 2. évfolyam 2. szám, 101-110.

LÓDERER Balázs, *Demográfia: a néma háború, avagy Koszovó függetlensége*, Hadtudomány: a Magyar Hadtudományi Társaság folyóirata, XIX. évfolyam 3-4. szám 2009. december, 102-110.

LÓDERER Balázs, *A nonprofit szervezetek a fegyveres testületek tükrében*, Hadtudományi szemle, a ZMNE Kossuth Lajos Hadtudományi Kar Tudományos On-line kiadványa, 2010. 3. évfolyam 3. szám, 11–16.

LÓDERER Balázs, *Többnemzetiségű erők és megfigyelők*, Sereg szemle: az MH Összhaderőnemi Parancsnokság szakmai-tudományos folyóirata, VIII. évfolyam, 2. szám, 2010. április, 86-92.

LÓDERER Balázs, *A civil-katonai együttműködés és a non-profit szektor*, III. Hadtudományi Doktorandusz Fórum, előadás, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, Budapest, 2010. október 29., írásban megjelent: Abstract füzet, ZMNE, Budapest, 2010, 17–30.

LÓDERER Balázs, *Együttműködni vagy elhatárolódni? Dilemmák a civil szervezetek és a CIMIC képesség együttműködésében*, Hadtudományi Szemle, ZMNE Kossuth Lajos Hadtudományi Kar Tudományos On-line Kiadványa, Budapest, 2011. 4. évfolyam 4. szám

LÓDERER Balázs–RÁCZ Réka Magdolna, *A klímaváltozás és annak következményeire való felkészülés lehetséges jövőbeni aspektusai*, Hadtudományi Szemle, ZMNE Kossuth Lajos Hadtudományi Kar Tudományos On-line Kiadványa, Budapest, 2011. 4. évfolyam 3. szám

LÓDERER Balázs, *Security factors while doing CIMIC and LMT activity in*: Tradecraft Review, Periodical of the Military National Security Service, 2011/2, 119–130.

LÓDERER Balázs, *A kultúrantropológia lehetőségei a nemzetközi műveletek támogatásában*, „A kultúrantropológia lehetőségei a nemzetközi műveletek támogatásában” című tudományos konferencián elhangzott hozzászólás, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Zrínyi Laktanya,

Budapest, 2012. május 31., írásban megjelent:
http://www.kalasznyikov.hu/dokumentumok/loderer_a_kulturantropologia.pdf

LÓDERER Balázs, *A nyugat-szaharai válság Egy magyar békefenntartó szemével című könyv ismertetése*, in: kalasznyikov.hu, Magyar nonprofit kézfegyver és haditechnika portál, Lajosmizse, 2012. írásban megjelent:
http://www.kalasznyikov.hu/dokumentumok/loderer_a_nyugat_szaharai_valsag.pdf

LÓDERER Balázs, *Extremist Groups and Questions that arise in connection with them*, Tradecraft Review, Periodical of the Military National Security Service, 2012/2, 118–127.

LÓDERER Balázs, *CIMIC projects*, Tradecraft Review, Periodical of the Military National Security Service, 2013/1, 153–162.

BESENYŐ János–LÓDERER Balázs, *Az afrikai kontinensen tevékenykedő civil szervezetek elemzésének lehetőségei*, Hadtudomány, a Magyar Hadtudományi Társaság folyóirata, XXIII. évfolyam 3–4. szám, 2013. október

LÓDERER Balázs, *A CIMIC etimológiája a hazai civil szervezetek tükrében*, Társadalom és Honvédelem, 2013. XVII. Évfolyam, 1-2. szám, 273-280.

11. SZAKMAI – TUDOMÁNYOS ÖNÉLETRAJZ

Tanulmányok:

- 2008. Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Kar, Szociológia (politika specializáció), Piliscsaba, XI/289/2002
- 2002., Ciszterci Szent István Gimnázium, Székesfehérvár, PO1GO25547

Tanfolyamok:

- 2014. Harctéri életmentő katonák tanfolyam
- 2012. Célcsoport elemző tanfolyam
- 2011. GLOCK Amomers Course
- 2010. MARS operátori tanfolyam
- 2010. National KFOR LMT Pre-Deployment Training Course
- 2010. KVNR tanfolyam
- 2009. Konsberg URH rádió tanfolyam
- 2009. National KFOR LMT Pre-Deployment Training Course
- 2009. NATO CIMIC Basic Course

Beosztástörténet:

- 2009. augusztus 01-től: Magyar Honvédség Civil – Katonai Együttműködési és Lélektani Művelési Központ, végrehajtó szervek, 2. CIMIC csoport, értékelő tiszt

Missziók:

- 2014., MH KFOR Liaison Monitoring Team, csoportparancsnok-helyettes
- 2011., MH KFOR Liaison Monitoring Team, csoportparancsnok-helyettes

Elismerések:

- 2011. Békefenntartásért Szolgálati Jel
- 2011. NATO Medal (Balkan Operations)
- 2014. Békefenntartásért Szolgálati Jel
- 2014. NATO Medal (Balkan Operations)

Nyelvismeret:

- Nyelv: angol, közép C, oklevél száma: 818953
- Nyelv: német, alap C, oklevél száma: 257783